

בבא קמא כג

משה שווערד

1. רש"י מסכת בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה היכי משכחת

היכי משכחת לה – [1] אילו אדם זורק חץ והזיק בטמון לא מייחייב בנזק הא קיימא לן בהאי פירקין (דף כו) פצע תחת פצע לחייב את השוגג כמזיד ואונס כרצון [2] לישנא אחרינא האי חץ לעולם בטמון הוא נכנס ומזיק ולא שמעתי.

2. תוספות מסכת בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה טמון באש

טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה – [3] פי' בשלמא למ"ד אשו משום ממונו אין תימה דפטר טמון ואף על גב דבכל נזקי ממונו כמו קרן שן ורגל חייב טמון שבממון מצינו חילוקים בקרן שן ורגל להלכותיהן אבל באדם המזיק לא חלק הכתוב דכתיב פצע תחת פצע ודרשינן בסוף פירקין (דף כו:) לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון לפיכך אין סברא לדרוש אשו משום חציו.

3. תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף כג עמוד א

טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה. פירש"י הא קיי"ל פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ועל האונס כרצון, משמע שר"ל דטמון דמי לאונס וזה אינו דהא פשיטא דטמון לאו מטעם אונס מיפטר אלא מטעם גזירת הכתוב, דהא שורו שהזיק באונס פטור וחייב בטמון, וא"כ למ"ד אשו משום ממונו תיקשה ליה אמאי [פטר] טמון באש (משום דאדם חייב באונס להכי ק"ל היכי משכחת לה. תימא הרי שור דאנוס פטור וחייב על הטמון אלמא חיוב בטמון אינו תלוי באונס). [4] לכן נראה דהכי קאמר בשלמא למ"ד אשו משום ממונו ניהא דפטר רחמנא טמון, משום דאשכחנא הרבה חילוקים גבי ממונו המזיק כמו שן וקרן ורגל להלכותיהן, אלא למ"ד משום חציו אמאי פטר רחמנא טמון, דלא אשכחנא בדיני אדם [המזיק] שחלקה בהן התורה (דהתם כלו לו חציו) א"כ טמון דפטר רחמנא (בהכי הוא) משכחת לה.

4. שערם מצויינים בהלכה

דף כג. למ"ד אשו משום חציו טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה. ע"י מש"כ ברש"י ותוס'. ובשיטת הקדמונים מפרש בשלמא למ"ד אשו משום ממונו לא תיקשי לך אם פטר קרא טמון באש, דאיכא למימר דפליג רחמנא בין ממון שאין בו רוח חיים לממון שיש בו רוח חיים, א"נ לא חייבה רחמנא כולי האי בהיזק ממונו, דהא בדבר שיש בו רוח חיים מצינו דפטר, דתם

אינו משלם אלא חצי נזק, אלא למ"ד אשו משום חציו אמאי פליג רחמנא לגבי ידיה, דהא אמרינן אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד, והו"ל למימר נמי בין טמון לשאינו טמון. [ובחי' הראב"ד מפרש, דבשלמא למ"ד אשו משום ממונו היינו דפטר ביה טמון באש דאשכחן פלוגתא בנזק ממונו, כדאשכחן כבור דפטר ביה אדם וכלים לפסולי המוקדשין, הכי פטר טמון באש, אלא למ"ד משום חציו היכן מצינו חילוקים בנזקי אדם, והלא אף ישן חייב דהו"ל כטמון.

5. חזון איש [ב"ק ב:ה]

לכורות כמותם] ואמנם יש להסתפק אי הכית עושה מה שצחוכו לעמון, דאפשר כיון דכית הוא לכניסה צחוכו כו"ל מה שצחוכו כגלוי, והרי אמרו כ"ג אי דנפל כוחל לענין גלוי נמי כלו לו חלוי, אלמא אט"ג דכוחל חוץ צן כאש וככלים, מ"מ מקרי גלוי כיון שכוה גלוי צמקומו, וי"ל דגם כית אינו עושה טמון, עוד יש לעי ככלים צעשיות אי מקרי גלוי, ואח"ל דמקרי גלוי אין כית עושה טמון צעזיל כחלונות הפתחות צו ואט"פ שכן סתומות צזכוכיות, וכל דתן ס"א צי מודים חכמים לר"י צמדליק את הצירכ כ"י ולר"כ צגמי שס ר"ל דמודים צמדליק צשל חצרו דחייב על הטמון, אין ככונה דכל מה שצצירכ מקרי טמון אלא ר"ל דחייב על הטמון שצצירכ, [ואף אי ככית עושה טמון אכתי קי"ל דרואין מקום ככלים כאילו כן צצואכ ואי"ל כ"י רואין מקום ככלים כאילו כן ממין ככחלים וי"ע צזכ], ונראה עיקר דכית אינו עושה מה שצחוכו לעמון.

6. תורת חיים על בבא קמא דף כג/א

פתח הכתוב בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו, מדלא קאמר פתח בנזקי אשו וסיים בנזקי גופו משמע דמילתא דפשיטא הוא דאשו משום ממונו כדפירש לעיל דסברא הוא דמה לי ממון שלו מה לי אש שלו ולפי זה נחא הא דאמר רבי יוחנן לעיל אשו משום חציו ולא קאמר אשו משום חציו ומשום ממונו דהא מסיק דאית ליה נמי משום ממונו אלא משום דמילתא דפשיטא הוא דאשו משום ממונו כיון דסברא הוא ולכך לא חש להזכירו ונראה דהיינו מה שכתבו התוספות לעיל גבי הא דקאמר ורבי יוחנן מ"ט לא אמר כריש לקיש דסברא הוא כריש לקיש:

7. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף כג עמוד א

ו] אלא למאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו וכגון שהיה לו לגדרה ולא גדרה - המנחת שלמה מקשה דעיקר התירוץ הוא שהיכא דכלו חציו מודה ר' יוחנן שחייב משום ממונו, ופשיטא שהחייב הוא משום שהיה צריך לגדור כדי שהאש [שהוי ממונו] לא יזיק. ותירץ דכוונת הגמ' לתרץ דאינו פטור משום אונס כיון שיכול לגדרה

8. רש"י מסכת בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה וכי מאחר

וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו מאי בינייהו - היכא דגחלת שלו היתה מאי איכא בין ר' יוחנן דמחייב ליה משום תרתי לר"ל דלא מחייב ליה אלא משום חדא דהא על כרחך היכא דגחלת שלו נמי פליגי דהא אמרן לעיל לרבי יוחנן אשו משום חציו אלמא באשו נמי פליגי היכא דגחלת שלו בשלמא עד השתא דשמעינן משום חציו דוקא ולא משום ממונו וכדאמרת ממון אית ביה מששא הא לית ביה מששא איכא בינייהו היכא דאיתיה ממונו וליתיה חציו כי הך דנפלה גדר דכלו לו חציו דלמ"ד משום חציו דוקא פטור אבל השתא דלתרוייהו חייב מאי בינייהו.

9. שערים מצויינים בהלכה

אית ליה נמי משום ממונו. כתב המאירי י"מ שכל זמן שאין חיוב משום ממונו כגון נכסי הקדש, ומטעם רעהו, חייב משום חציו, ואדם אין בו ספק שחייב בנכסי הקדש כבנכסי הדיוט, וי"א שאף משום ממונו חייב בנכסי הקדש, ולא נתמעט מרעהו אלא נזקי השור, ואין זה נראה.

10. תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף כג עמוד א

וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו [וכו'] מאי בינייהו. פירוש בשלמא אי [לית] ליה משום ממונא איכא היכא דכלו לו חציו, אלא כיון דמיחייב משום ממונו א"כ אף היכא דכלו לו חציו מיחייב מאי בינייהו, והו"מ למימר דאיכא בינייהו כל הני דלעיל דלגבי כלב שנטל חררה לא מיחייב בעל הכלב למאן דמיחייב משום (חציו) [ממונו] אלא באדווייה אדייה, וכן גבי גמל טעון פשתן במסכסכת דוקא מיחייב בעל גמל, וכן גבי גדי כפות דוקא כשהצית בגופו של עבד, אלא בעי לאשכוחי נפקותא בפלוגתייהו בעיקר אש דכתיב בקרא, והוא אשו ממש, למ"ד משום חציו חייב בד' דברים ולמ"ד משום ממונו פטר מד' דברים.

11. תוספות מסכת בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה מאי בינייהו

מאי בינייהו - הוה מצי למימר איכא בינייהו כל הני דלעיל כלב שנטל חררה ואנחי אנוחי בגדיש דלרבי יוחנן משלם על שאר הגדיש חצי נזק ולר"ל על שאר הגדיש פטור ולרבי יוחנן אפילו לא הצית בגופו של עבד קם ליה בדרכה מיניה וטמון היכא שלא כלו חציו חייב לרבי יוחנן.

12. נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף י עמוד א

אשו משום חציו. כאילו בידיו הבעירו כדאמרן. ואי קשיא לך א"כ היכי שרינן עם חשיכה להדליק את הנרות והדלקתה הולכת ונגמרת בשבת וכן מאחזיזין את האור במדורה והולכת ונגמרת הדלקתה בשבת ולפי זה הרי הוא כאילו הבעירה הוא בעצמו בשבת וכל שכן הוא דאילו הכא לא נתכוון להבעיר גדיש של חבירו כלל והכא עיקר כוונתו היא שתדלק ותלך בשבת ועם כל זה תנן [שבת דף יט ב] משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה ומאחזיזין את האור במדורת בית המוקד ומעשים בכל יום וכדאמרן כי נעיין במילתא שפיר לא קשיא לך שהרי חיובו משום חציו כזורק החץ שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה נעשה הכל ולא חשבינן ליה מעשה דמכאן ולהבא דאי חשבינן ליה הוה לן למפטריה דאנוס הוא שאין בידו להחזירה וה"נ אילו מת קודם שהספיק להדליק הגדיש ודאי משתלם נזק מאחריות נכסים דידה דהא קרי כאן כי תצא אש שלם ישלם ואמאי מחייב הרי מת ומת לאו בר חיובא הוא אלא לאו ש"מ דלאו כמאן דאדליק השתא בידים חשבינן ליה אלא כמאן דאדליק מעיקרא משעת פשיעה חשבינן ליה וכן הדין לענין שבת דכי אתחיל מערב שבת אתחיל וכמאן דאגמריה בידים בההוא עידנא דלית ביה איסור חשיב:

13. ספר מנחת חינוך - מצוה נו - אות יז

ועיין בנמוקי יוסף כאן בסוגיא דאשו [י' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה אשו משום חציו], כתב דלמ"ד אשו משום חציו הו' ליה כל החיוב על האי שעתא שהדליק האש, כמו הזורק חץ דהחיוב על האי רגע שזרק, דעל מכאן ולהבא אנוס הוא, דאין בידו לאהדורי. א"כ נפק"מ בהדליק האש ולא הספיק להדליק את הגדיש עד שמת המבעיר, חייבים היורשים אם הגיה אחריות נכסים, דהוא עשה בחייו כל ההיזק, ע"ש. א"כ יש עוד נפק"מ לדידן, אם לא כלו חציו ומת, חייבים היורשים, אבל אם כלו חציו, כגון שהיה גדר ואחר זה הלכה האש ומת בינתיים, המבעיר פטור, דהוא לא נתחייב עדיין כל זמן שלא הגיע לגדיש ומת קודם, ופטור. ומיירי בגוונא דאין היורשים יודעים ואינם יכולים להציל, דלא מוטל עליהם שמירת האש, [אבל אם יודעים חייבים לשלם] דעתה הו' ליה ממון שלהם, אך באופן דאין מוטל עליהם פטורים, כי על אביהם פטורים דמת קודם ההיזק, אבל בלא כלו חציו חייבים משום אביהם, כיון דאביהם נתחייב תיכף על ההבערה, ע"ש. ואם המבעיר אש בשבת והלכה והדליקה גדיש, לכאורה חייב על הגדיש, דאין המיתה ותשלומין באים כאחת, דמיתה נתחייב תיכף על ההבערה, ובעת שנדלק הגדיש אינו חייב רק ממון, א"כ אינם באים כאחת, אך אם נאמר משום חציו, א"כ התשלומין נתחייב ג"כ בשעת ההבערה, הו' ליה באים כאחת. ...

14. רש"י מסכת בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה לחייבו בד'

לחייבו בד' דברים - למ"ד משום חציו נמי מחייבינן ליה אם שרף אשו יד אדם חייב בארבעה דברים נזק וצער ריפוי ושבת אבל בבושת לא דאמרין בשילהי פירקין אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין אבל ד' דברים חייב דפשיעה היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שהרוח מוליכתה וכדאמרין בשילהי פירקין נפל מן הגג ברוח מצויה חייב בד' דברים ופטור על הבושת למ"ד משום ממונו פטור והוא הדין נמי דאיכא בינייהו כל הני דלעיל כלב וגמל דלמ"ד משום חציו חייב דהא ממונו אף על גב דלאו חציו וחציו אף על גב דלאו ממונו אית ליה ולמאן דלית ליה חציו פטור אא"כ מסכסכת כדאוקימנא לעיל והאי דנקט ד' דברים משום דאפילו היכא דהגחלת שלו משמע לו דיש חילוק בדבריהם ועוד דמילתא דשכיח היא מפי המורה שמעתי אבל לשון ראשון נראה לי.

15. רמב"ם יד החזקה הלכות נזקי ממון פרק יד

(טו) אש שעברה והזיקה את האדם וחבלה בו הרי המבעיר חייב בנזקיו ובשבתו וברפוי ובצער ו**בבשתו** כאילו הזיקו בידו שאע"פ שאשו ממנו הוא הרי הוא כמי שהזיק בחציו אבל אם הזיקה בהמתו או בורו את האדם אינו חייב אלא בנזק בלבד כמו שביארנו:

16. לחם משנה על הלכות נזקי ממון פרק יד הלכה טו

ובבשתו וכו'. בפרק כיצד הרגל אמרו לחייבו בארבעה דברים **וכתב רש"י ז"ל אבל בבושת לא דאמרינן בשלהי פרקין ובבושת עד שיהא מתכוין וא"כ קשה על רבינו ז"ל שכתב בוש**, **ואולי איירי כשכוין להזיק ולא חש רבינו להאריך שכבר כתב בפ"א מהל' חובל ומזיק שבבושת צריך כוונה וכתב שם שכל שנתכוון להזיק אע"פ שלא נתכוון לבייש אפ"ה הוא חייב בבושת**:

17. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף כג עמוד א

רש"י ד"ה לחייבו בד' דברים. ז"ל אבל בבושת לא דאמרי' בשילהי פירקין אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין עכ"ל. ואילו הרמב"ם בפ"ד מהל' נ"מ (הלט"ו) פסק במפורש שמשלם אף בושט וז"ל כאילו הזיקו בידו שאע"פ שאשו משום ממנו הוא הרי הוא כמו שהזיקה בחציו עכ"ל. **ויוצא שהרמב"ם הבחין בין הסוגיא לקמן (דף סז א) במי שנפל מן הגג וחבל שפטור מן הבושת לפי שלא התכוון לבין אשו משום חציו שחייב בבושת. בביאור הרמב"ם נראה שבנפל מן הגג לא היה מעשה החבלה בקום ועשה אלא בשב ואל תעשה ובכן בלי כוונה פטור מבושת. ואילו באשו משום חציו חל מעשה החבלה בקום ועשה מדין חציו וכשם שדין חציו מחשיב את המדליק דאש לחובל בקום ועשה כמו"כ מחשיבו לחובל בכוונה וחייב לשלם בושט.**

18. מגיד משנה על הלכות נזקי ממון פרק יד הלכה טו

אש שעברה והזיקה את האדם וכו'. זה מבואר פרק כיצד הרגל (דף כ"ב) בפלוגתא דר"י ופסק כר"י דאמר אשו משום חציו. ואני תמה אחר שהוא ז"ל פוסק כר"י איך לא חלק בטמון כמו שחלקו שם הסוגיא דלא משכחינן לר"י טמון פטור אלא כשנפל גדר שלא מחמת דליקה והיה לו לגדור ולא גדרן ואולי שרבינו ז"ל מפרשה בפנים אחרות ואפשר שדעתו ז"ל שאין להניח פשט המשניות והברייתות והמימרות שלא חלקו בטמון מפני הסוגיא ההיא:

19. שערים מצויינים בהלכה

מאן חייב בעל הכלב. הקשה בשיטת הקדמונים, אמאי חייב, והא לעיל (כב.) אמרינן דאפילו היכא דמשלח את בעירה ביד חש"ו, דקעביד מעשה בידים דפטור מדיני אדם, כש"כ הכא דלא עביד ולא מידי, אם לקח כלבו גחלת והדליק פטור, ותירץ דגחלת ביד קטן מיעמא עמיא ואזלא, כדאיתא לעיל (טז:), וזה שנתן לא עביד ולא מידי, אבל כלב אם לא ישמרנו בעליו, ילך לבית חבירו ויטול חררה כמו שהיא מכוסה על הגחלים המבוערות וידליק את הגדיש, ולכן חייב בעל הכלב דעל ידו נעשה ההיזק.

20. תוספות מסכת בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה בששימר גחלתו

בששימר גחלתו - וא"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלב ליכנס שם בחתירה, דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב [1] וי"ל כיון דנטר כדנטרי אינשי לא אטרחוהו רבנן טפי.

21. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף כג עמוד א

כב' תד"ה בששימר גחלתו - וא"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלב ליכנס שם בחתירה - [2] ה"י בשם הר' יום טוב בשם רבו מתרץ דסתם כלבים יש להם בעלים שישמרו עליהם, ולכן אין פשיעה של בעל הגחלת כלפי כלבים אלו אלא כלפי כלבים של הפקר ואין זה מצוי.

22. תוספות מסכת בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה סתם דלתות

סתם דלתות חתורות הן - תימה דלמא משום דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס תחילתו בפשיעה משום פתיחה ויש לומר דא"כ לא מיחייב בחתירה כ"א רביע כי היכי דהוה מתחייב בפתיחה שהיה בעל הגחלת מתחייב מחצה אבל אין לתרץ דלא אמרינן תחלתו בפשיעה בבתיס פתוחים וסופו באונס בנעולים כיון דגבי נעולים לא הוי שום פשיעה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף נב:) דלא אמרינן מגו דהוי פושע לענין חרש הוי פושע לענין פקח כו' ומגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין שוורים דלא דמי דהתם ודאי לא אמרינן מגו משום דלגבי פקח או לגבי שוורים הניזקין לא פשעי כלל אבל הכא פושע הוא בכלל זה לענין זה הגדיש להיות ניזוק בגחלתו בפשיעה היכא שלא שמר גחלתו לכך יש להתחייב אפילו נזקין באונס למאן דמחייב תחילתו בפשיעה וסופו באונס.

23. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף כג עמוד א

תוס' ד"ה סתם. ... וי"ל דא"כ לא מיחייב בחתירה כ"א רביע כי היכי דהוה מתחייב בפתיחה שהיה בעל הגחלת מתחייב מחצה עכ"ל. תשובת התוס' טעונה הסבר כי למה לא יתחייב כפי השתא מאחר שבעל הגחלת פטור. לשם ביאור דברי התוס' עלינו להקדים חקירה בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב אם המובן הוא שנחשב לפושע גמור ולפיכך משלם או שנחשב לאנוס ועכ"ז משלם שכן תחילתו היתה בפשיעה. והנה מבואר בגמרא לקמן (דף כה ב) שאם נפל כדו באונס שפטור מחיוב בור כי "אנוס הוא ואונס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא תעשה דבר, וכי תימא ה"מ לענין קטלא אבל לענין נזקין חייב, והתניא וכו'". רואים בעליל שאנוס פטור בנזקי ממון מדין אנוס רחמנא פטריה בכל התורה כולה. והנה נראה שבכל התורה כולה כגון ברציחה שתחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור. וא"כ עלינו לברר היאך ניתן לומר שתחילת בפשיעה וסופו באונס חייב בנזקי ממון והרי בכל התורה כולה אנוס הוא. משמע שאע"פ שנחשב לאנוס אף בנזקין וכדינו בכה"כ עכ"ז חייב לשלם הנזק הואיל ופשע בתחילה. וחל כאן חיוב חדש בהלכות נזקי ממון לשלם מחמת הפשיעה הראשונה אף על פי שנחשב לאנוס משום שסופו היה באונס. ודומה דמשו"ה העלו התוס' שישלם רק כפי השיעור שהיה משלם אילו היה פושע כי הוא משלם עבור הפשיעה הראשונה בלבד ולא עבור מה שאירע בסוף כשהיה אנוס ונחשב לאנוס ע"פ דין אנוס בכל התורה כולה.

24. תוספות מסכת בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה תפשוט דפי

תפשוט דפי פרה כחצר הניזק דמי - תימה דאמאי לא פשיט משאר בבי דמתני' דתנן השן מועדת לאכול הראוי לה ומההיא דאכלה מצידי הרחבה ומתוך החנות ועוד אותם שהיו מדקדקין משיסה בו את הכלב למה לא הביאו מתניתין כלב שנטל חררה דדייק מינה השתא ועוד מאי קאמר מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי כיון שהכלב לקחה ונראה לר"י דמכל הנהו דמתניתין לא מצי למפשט ולא מההיא דנטל חררה משום דס"ד דאם לקחה הבהמה פירות בחצר הניזק ואכלה ברשות הרבים [או בחצר המזיק] חייב דמחייבין בלקיחה לחודא וכן הסברא נוטה דכיון דפשע בלקיחה מה לנו באכילה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה וקמבעיא ליה כגון אם הושיט פירות בפי פרה חש"ו ועכו"ם דלאו בני תשלומין נינהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אם לא שהושיט לה ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה...

25. שערים מצויינים בהלכה

דף כג: לימא ליה מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי. מפרש בפנ"י דפשיטא ליה להגמ', דכל היכא שהבהמה לוקחת ואוכלת מיד, דבחר אכילה אזלינן, א"נ אע"ג דלא אכלה מיד, כיון שבכתיבתה לפיה אינו ראוי עוד לאכילה, שפיר קרינן ביה וביעור בשדה אחר, אלא דוקא כאן גבי כלב שנטל חררה, כיון שהולך עם החררה למקום אחר והיא שלמה בפיו, א"כ לא נראה לחייבו

אשעת לקיחה, כיון שהחררה היתה בעין ואפשר להצילה, אלא עיקר החיוב חל כיון שהניחה בגדיש ולקחה אח"כ ואכלה, ולכך מקשי הגמ' לעיל (ע"א) דאכלה היכא, כיון שאין לבו לחייבו אלא משעת אכילה, ומשו"ה מוקי לה דאכלה בגדיש דבעל החררה, וא"כ יש לחייבו על לקיחה ואכילה אחרונה, ודייק הגמ' תפשוט דפי פרה כחצר הניזק כו', פירוש כיון דעל לקיחה ראשונה לא מחייבין ליה, כיון שלא נעשה בו שום היזק, אלא על לקיחה אחרונה שלקחה מפיו של עצמו ואכלה מחייבין ליה, מזה מוכח דפי פרה כחצר הניזק דמי, ולכך לא מצי למיפשט ממתני' דשן מועדת לאכול הראוי לה, דהתם מיירי שאוכלת תיכף, וא"כ נעשה הביעור תיכף בנתינתה לפיה בשעת הלקיחה.

26. שערים מצויינים בהלכה

ת"ש שיסה בו את הכלב וכו'. קשה הא כבר פשיט ליה ממתני', וכתב ביד מלאכי (סי' תרכט) בשם הליכות עולם (ש"ב פ"ב) דניחא ליה להגמ' למפשט מכל המקומות. וכ"כ בספר הכריתות (ש"ג סי' קכ). ומכאן קשה על מש"כ הרא"ש מס' ב"ב (פ"ה סו"ס טו) על גירסת הרי"ף, דלא מצינו כן בגמ' בחר דפשיט הבעיא שיביא עוד ת"ש לפשוט הבעיא ועי' במס' פסחים (ג.) דבתר דמסיק דאור אורתא הוא, קאמר ת"ש להוכיח עוד כן ממקום אחר.

27. אור שמח על הלכות רוצח ושמירת נפש פרק א הלכה ח

הנה ברודף אחר חבירו להסית בו נחש וכיוצא בזה דבר דפטור אם המית בו, כיון דרצונו להרוג ישראל ודאי ניתן להצילו בנפשו כיון דהכוונה להציל נפש ישראל מה לי אם רוצה לאבדו באופן דיהיה פטור ממיתת בית דין ועיקרו של מוסר הוא מדין רודף וגרמי בעלמא הוי בכ"ז מצוה להציל בנפשו (בזמן הסנהדרין) וכמו שמביא בהגהות הך דר' שילא פרק הרואה כו' וזה פשוט מאוד: ולפ"ז תמוה לי דברי הגמרא בסוגיא דאשו משום חציו דפריך מהא דתנן היה עבד כפות לו פטור כו' וא"א אשו משום ממונו אילו קטל תורא עבדא מי לא מחייב, ויפלא נהי דלא מחייב על זה מיתה כמו שאינו חייב על מעשה שורו אבל מדין רודף חייב מיתה לכולי עלמא שיצילוהו בנפשו וכמו שפירשו תוספות בשם ריב"א על הצית בגופו של עבד דמדין רודף יעויין שם דאש הוי כמו השיך בו הנחש דפטור ובכ"ז אם רוצה להשיך בו נחש ודאי דהוי רודף, וצ"ל דהגמרא כוונה דמדין רודף הלא מצי להצילו על ידי שיתיר הנרדף ממה שנכפת ויכול להצילו על ידי זה ולא ניתן להצילו בנפשו, אבל אם אשו משום חציו שייך שחייב מיתה אחרי שנשרף העבד, אף על גב דבעת הדלקה היה יכול להצילו על ידי התרתו מכפותו לא דמי לזרק חץ והיה תריס בידו, דבעת הזריקה לא היה יכול החץ להזיקו ... אבל כאן בכפות אף שהיה יכול להתירו ולסוף לא התירו חייב מיתה כן נראה ברור.

28. דף על הדף מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב

בגמ': הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו שורו של בעה"ב ומת השור בסקילה ובעליו פטורין מן הכופר.

בטעמא דקרא להגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א (פ' משפטים) מבאר בזה לשון הפסוק סקל יסקל השור וגו' "אם" כופר יושת עליו, כלומר לפי שיש אופנים שאף שהשור נסקל אין הבעלים משלמין כופר, ובתוספתא ב"ק (פ"ד ה"ו) מובא עוד אופנים שהשור נסקל ואין הבעלים משלמין כופר, לזה אמר הקרא "אם" כופר וגו', שיש אופנים שהשור נסקל וגם הבעלים משלמים כופר.

עיין שם עוד בטעמא דקרא מסתפק בכה"ג אם חייב מיתה ביד"ש. ולכאן' תלוי במה שכתב הברכת שמואל ב"ק סי' ט"ו, דמה הטעם שפטור כשהזיק שורו ברשות המזיק, האם התורה פטרה אותו משמירה או רק מתשלומין, כמו שן ורגל שפטורין ברה"ר שחייב בשמירתן רק התורה פטרה מתשלומין, ומביא משו"ת הרשב"א שהתורה פטרה משמירה, וכך מסיק שם מהגר"ח זצ"ל, וא"כ אם התורה פטרה אותו משמירה האין יחייב מיתה ביד"ש. [ודוקא בא' שמסר בהמתו לשומר והרג אדם חייב הבעלים בכופר כדאי' ברמב"ם פ"ד מנזק"מ ה"ד, כי שם עדיין מונח על הבעלים לשמור כדביאר החזו"א]. (הרה"ג רי"מ ניימן שיחי' - ב"ב)

29. נחלת משה

השור צסקילה וצעלים פטורים מן הכופר: דהחויב של כופר הוא צצציל שהצעלים לא שמרו את השור וכאן גינו שהשור ה' צרשותו אין על הצעלים שום חיוצ, אבל מה שבורגים את השור זהו כמו שבורגים רולת וכמו צרולת ודאי אם יכרוג אדם צציתו חיוצ מיתכ ה"כ אם השור הרג בורגין את השור.

30. נחלת משה

לגדור מר גדירא צארעיה: דהוא סובר דכמו שחזינו שהתורה פטרה שן צרה"ר והיינו לפי שהניזק לא הול' להניח פירותיו צרה"ר דה' לריך לחשוש שהצמחות יאכלו וכיון שהוא לא חשש לממונו גם התורה לא חששה ופטרה את המזיק ח"כ ה"ה אם הניח פירותיו צרשותו ולא גדרם לריך להיות המזיק פטור מהאי טעמא אבל ר' יוסף חולק עליו וסובר שרק אם הניח לפירותיו צרה"ר אז אמרינן שהניזק פטע דכיון שידע הוא שהולכות צמחות צרה"ר וקשה לצעל הצמחות לשמורם שלא יאכלו בדרך הילוכן אבל אם הניח צרשותו אין על הניזק שום חובה לעשות גדרים ושמירות על ממונו הגמלאים צרשותו ואדרבה המזיק לריך לשמור את שורו שלא יכנס לרשות אחר ויזיק לכן חיוצ. ועיין

31. תוספות מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב ד"ה יכלי למימר

יכלי למימר לגדור מר גדירא בארעיה - היה נשמט אביי שלא היה חפץ לילך לשם דהתנן (לעיל דף יט): אכלה מתוך החנות משלמת כו' ולא אמרינן היה לו לנעול חנותו וכן אכלה מצידי הרחבה ולעיל נמי לא פריך דליפטור בעל הכלב מן החררה ורב אלפס פסק כרב יוסף וליתיה לדאביי דדחויא בעלמא הוא.

32. ספר ים של שלמה - בבא קמא פרק ב אות כה

דין שחייב בעל הבהמה לשלם כשנכנסה בשדה של אחר, אע"פ שאינה גדורה. ולא אמרינן שזה היה צריך לגדור שדהו: הנהו עיזי דהוה מפסדי לרב יוסף (כ"ג ע"ב). א"ל רב יוסף לאביי, זיל אימר לבעל העיזים שיצניעם, שלא יזיק לי יותר. ולא היה רוצה במה שישלמו לו. וגם לא היה רוצה לסמוך על התשלומים. וי"ס גורסין בהאי עובדא זיל צנעינהו, ופי' הכי, כלומר שינדה בעליהם, וכן פי' המגדול עוז (ה' נזקי ממון פ"ה).

וכבר כתבתי בפ"ק בס"מ דלא משמתינן ליה רק בעבור סכנת אדם, ולא בעבור סכנות ממון. א"ל אביי איך איזיל. הם יאמרו ליגדר מר גדירה בארעא, שלא יכולים להזיק לו. ומסיק, ומאחר שצריך לגדור. שן דחייבה רחמנא היכא משכחת ליה. כגון שחתרה הגדר, או שנפלה הגדר בלילה:

ופסק ר"ת (רא"ש סימן י') דהלכה כאביי. ומוזדה אביי בעיר, שלא צריך אדם לנעול ביתו כל היום. והרועה צריך לשומרם כשמוליכם דרך העיר, שלא תכנס בהמה לבית ותזיק. אבל כשמתפשטין בשדות אינו יכול לשמור כולו. שלא יכנסו לשדות אחרים. הלכך צריך אדם לגדור שדיהו. והא דפריך שן דחייב היכא משכחת. פ"י שן דכתב בקרא, ובער בשדה, היכא משכחת ליה. וכן היא מסקנת הרא"ש (שם) וטור סי' שצ"ז: ולא נהירא לי כלל, דא"כ למה סתם רועים גזלנים ופסולים לעדות. לפי שאינם נזהרים משדות אחרים. ואי היה צריך לגדור כל אדם שדיהו. מסתמא כל השדות גדורים הם. וא"כ איך נכנסו בשדות אחרים. כי מה שהבהמה חתרה הגדר לא שכית. ודוחק לומר כגון שהרועה חותר הגדר. וגם כבר כתבתי דאין צריך אדם לשמור עצמו שלא יוזק מאחרים. ועוד מדאצטריך רחמנא לפטור ברשות הרבים. דיש לה רשות להלוך, וגם אינה גדורה, א"כ מסתמא בשדה של אחר שאין לה רשות להלוך חייב, וגם מסתמא קרא דובער בשדה אחר איירי בפשוטו, אפילו בלא גדר. לכן נ"ל כרב יוסף, דהוא רבו של אביי. ואין הלכה כתלמיד במקום הרב, וכן כתב הר"ן. וכן פסקו התו' (ד"ה יכלי) דליתא לדאביי וכן עיקר:

33. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב

[י] בא"ד - ורב אלפס פסק כרב יוסף וליתיה לדאביי דדחויא בעלמא הוא - **הר"ח פוסק כמו אביי.** הר"ף פוסק כמו רב יוסף, וכתב הנ"י דכן פסקו כל המפרשים, דאשנויי לא סמכינן. ועוד דאביי בההיא שעתא תלמיד היושב לפני רבו הוה. הש"ך [סימן שצז - א] מביא דברי הים של שלמה [סימן כה] שתמה על הר"ח שפוסק כאביי, שלפי דבריו קשה למה רועים פסולים לעדות מפני שהם גזלנים, הרי הניזוק צריך לגדור שדהו וא"כ מסתמא השדות היו גדורים ולא נכנסו בהם הבהמות של הרועה. הש"ך דוחה דאף שחובה על בעל השדה לגדור מ"מ בפועל אין הדרך לגדור השדות, כיון שאינו שכיח שיכנסו לשם בהמות. והא דרועים פסולים לעדות היינו משום שהם רועים במזיד בשדות זרים. **הש"ך פוסק כמו הר"ח שהלכה כאביי שהוא בתראה, וגם רב יוסף שתק לו. הש"ך מוסיף שכן דעת הבה"ג והראב"ן והרא"ש, ונודע שדברי בה"ג והר"ח הם דברי קבלה מהש"ס.**

❖ כתב החזו"א [סימן יא - כ] מה שכתבו ראשונים שדברי ר"ח הם דברי קבלה צריך פירוש, וכי לא אמר ר"ח דבר מסברא ורק אמר מה שקיבל. וכן רבו ורבותיהם עד רבינא ורב אשי לא אמרו דבר מסברא רק מה שקיבלו. הלא ודאי כולם קיבלו מה שקיבלו וחיידשו מה שחיידשו כמו כל רבותינו הראשונים, והרבה פעמים הפוסקים חולקים על הר"ח בלי לחשוש. ונראה דהר"ח שימש גדול אחד שהיה זכרן ביותר וקיבל ממנו הרבה דברים שחבריו בני דורו לא ידעו, והוא ז"ל היה מספר ברבים שקיבל לפני חכמי דורו דברים נסתרים ומפליאים, וזה נותן לו חשיבות מיוחדת, שהדורות הולכים ומתמעטים ומי שהוא עשיר בעובדות הראשונים יש בו קדושה יתירה וחכמה יתירה. ואין זה מונע מלחלוק עליו על סמך ראיות ברורות. ומה שאמרו דדבריו דברי קבלה היינו מדור או דורות שקדמו לו, אבל אין זה קובע שהן דברים מקובלים מחכמי הגמרא אלא שקרובים יותר לחכמי הגמ' יש לחשבם ליותר נוטים אל האמת שלא שלטה עדיין השכחה, אבל כל זה אינו מכריע שלא לחלוק עליהם בראיות מן הגמרא.

34. מהר"ן חיות מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב

גמרא דסלקין לעילא ודנחתין לתתאי. נ"ב משום דארץ ישראל גבוה מכל הארצות וכתוב וקמת ועלית אל המקום קורא הש"ס בכל דוכתי יורדי בבל או נחותי בבל ע"י ירושלמי סוף כלאים עולא נחותי וכדומה הרבה וההולכים מן בבל לא"י נקראו עולים ונקראו עולי רגל מפני שירושלים היתה גבוה עוד מכל א"י והרים סביב לה ובכל מקום אמרינן בש"ס כד סליק ר' דימי שבא מבבל לארץ ישראל:

35. תוספות מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב ד"ה הנהו עיזי

הנהו עיזי דשוקא כו' - דוקא בהנהו דקיימי לשחיטה ואף על גב שישלמו מה שהזיקו לא בעי למיקם בהדיהו לדינא וזימנין נמי דליכא סהדי אבל עז לחלבה ורחל לגיזתה יכול לומר כשיזיק ישלם כדאשכחן גבי עיזי דבי תרבו דאמר ליה זיל אצנעינהו ולא אמר ליה זיל שחטינהו.

36. נחלת משה

מתרינן צמרייהו תרי ותלתא זמנין וכו' לכאורה קשה או שצריך להתרות פעמים או שצריך להתרות שלש ואולי אם עושים הפסדים גדולים סגי צמרי זימנא ואם עושים הפסדים קטנים צעינן שלש וא"ע.

37. גליוני הש"ס מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב
שם תרי ותלתא זמנין, נ"ב י"ל תרי לרבי תלתא לרשב"ג ...

38. שערים מצויינים בהלכה

הנהו עיזי דשוקא דמפסדי מתרינן במרייהו.
עי' בתוס'. ובשלטי הגבורים מפרש
בשם קצת מפרשים, דהתראת רב יוסף לא
בא על הנזק כלל, רק באה להודיע לרועה
שאם לא ישמרים שהוא ישחטם ג"כ, נוסף
על תשלומי הנזק אם יזיקו, כי על הנזק חייב
הרועה בכל ענין גם בלא התראה. ומפרש

39. רש"י מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב ד"ה מתרינן במרייהו
מתרינן במרייהו - אי מפסדן אפילו ברשות הרבים.

40. אילת השחר מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב

רש"י ד"ה מתרינן במרייהו. אי מפסדן אפי' ברה"ר. מבואר דאפי' ברה"ר אין לו רשות שתאכל בהמתו פירות
של האנשים, ובשטמ"ק לעיל דף כ' ע"ב ד"ה הא איתנהני מבואר דיש לו רשות ואין חבירו יכול למונעו.
ובברכת שמואל סי' ב' כתב ג"כ דאין אפי' איסור ביד"ש על מה שבהמתו אוכלת ברה"ר. [ומה שהוכיח ממה
שכתבו תוס' להוכיח דנהנה מתוך חסרון שהי' קודם חייב מדחייב מה שנהנית ברה"ר, דאלעיסה לא מחייב, ואם יש איסור בלעיסה
ברה"ר הא הוא אז חסר. אינו מובן דודאי הוא חסר אבל הא נהנה בעליה רק כשבולעת ומפטמת, ונמצא דנהנה מחמת חסרון שהי' קודם].

41. ברכת אברהם

ונראה דגם התוס' והראש"ד מודים שאסור להזיק ולשלם,
ואפי' בממונו אסור להשאיר צלל שמירה גם אם
רוצה לשלם כשיזיק, ע' מש"כ בריש מכילתין מהגר"ח
שהוכיח מדין כופרא כפרה. וגם נראה דלא נחלקו ביסוד
עבד אינש דינא לנפשי, ע' באזן האזל שכן ביאר ברמב"ם,
אלא נראה דס"ל דמלך דינא לנפשי יקח מקל ויגרשם (ע'
לקמן כ"ז ע"ב) גם יכול להכותם, אבל להרגם גם ע"י
שמיטה כשרה אין לו רשות, רק למנוע הנזק יגרש או יקשור
רגלם וכיו"ב, אבל לשחוט צריך תקנה.

ותדע דגם לפי הרמב"ם אין היצר אלא לשחוט שמיטה
כשרה, ומשמע שאם אין לו שוחט אין לו היצר
להרוג, וזע"כ כשנ"ת דאין זה אלא תקנה למנוע חשש
פסידא דניזק במקום שאין המזיק מפסיד כל כך. ומ"מ יתכן
שנמקום שלא ישלם ונחזקת שיפסיד הניזוק, צוה אין לחוס
על מה שיפסיד המזיק וכה"ג גם מדין עבד אינש דינא
לנפשי יכול לשחוט ואפילו להרוג אם לא אפשר צלל"ה.

ומובח מדברי התוס' דע"ס מניעת מעשה נזק עדיין לא
סגי עי"ז לשחוט שורו של חבירו, ולא אמרינן צוה
עבד אינש דינא לנפשיה, ורק במקום דלמזיק ל"ה פסידא,
דצלל"ה עומד לשחיטה, ואין מפסיד אלא הקדמת הזמן או
ימי עבודתו, ככה"ג אמרינן דמחמת חשש פסידא דניזק,
תקנו לשחוט, אבל במקום פסידא דניזק לא סגי בחשש
פסידא דניזק, דהא למזיק הוה ודאי הפסד ולניזק רק חשש,
אבל אם אומר שלא ישלם, או הוה נחזקת שלא יוכל לגבות,
דככה"ג הרי ברור שעומד להיות פסידא לניזק ככה"ג
עדיפא ניזק ממזיק ושפיר יכול לשחוט גם עז לחלצה.

וברמב"ם (פ"ה ה"א) מבואר דכל צהמה שוחט אם היא
רועה בשדות, מפני שאסור להזיק ולשלם,
והראש"ד כתב כחילוק התוס'. ע"ש.

42. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף כג/ב

והכי קאמר אם תמול שלשום הוא ולא ישמרנו האידנא מחייב. יש מי שפירש דנגיחה שלישית איכא בינייהו,
ד"אב"י עד דנגח נגיחה רביעית לא משלם, ולרבא בנגיחה שלישית נעשה מועד והעדתו וחיובו באין כאחד

ובשלישי משלם נזק שלם. וליתא מדאמרינן ריש פרק חזקת הבתים (ב"ב כח, א) מנין לחזקה שהיא ג' שנים משור המועד, אי מה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מחייב הכי נמי עד שנה רביעית לא קיימא ברשותיה, ופריק הכי השתא התם כי נגח שלש נגיחות הו"ל מועד אידך כי לא נגח מאי משלם, אלמא מדפרכינן ומפרקינן הכא להדיא מלתא פשיטא היא לכולהו דעד נגיחה רביעית לא משלם, וכן אי אפשר דההיא סוגיא אליבא דאהיי דלית ליה הלכתא כותיה לגבי רבא, אלא הכא משמעות דורשין בלחוד איכא בינייהו:

43. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף כד/א

כל שהתינוקות ממשמשינן בו. כלומר בין קרניו, והכא תניא בתוספתא (פ"ב ה"ב) תם שיהיו התינוקות ממשמשינן בו בין קרניו:

=====

1. מהר"ץ חיות מסכת בבא קמא דף כב עמוד א

גמרא אשו משום חציו. נ"ב עי' גימוקי יוסף דהקשה לפ"ז איך שרי להדליק נרות לצורך השבת הרי אשו משום חציו ומה שדולק בשבת נחשב כאילו הוא עצמו הדליקם וכן איך מאחיזים האור במדורת בית המוקד בשבת הרי מה שהדליק בשבת נחשב חציו וניחא ליה להרב גימוקי יוסף דאין הפ' אשו משום חציו וחשבינן עשה דלהבא כאילו עשה אז רק אמרינן כל מה שיהיה נעשה במשך הזמן ע"י חציו נחשב כאילו נעשה עתה ברגע שירה החץ ע"ש. ועדיין יש לדון בדבריו א"כ איך מברכין על הדלקת נר שבת והרי מה שדולק נחשב כאילו דלקו עתה ובערב שבת אין מצוה בהדלקה רק בשבת ואנן קי"ל (שבת כב ע"א) מדמברכינן להדליק נר של חנוכה מוכח הדלקה עושה מצוה וא"כ מדמברכינן על הדלקת נר שבת מוכח דבשבת ג"כ הדלקה עושה מצוה. וא"כ אי אמרת בשלמא אשו משום חציו היינו דכל משך ההדלקה מחשיב כאילו עושה אז א"כ ניחא ברכת להדליק וסוף דברי הנ"י שכתב ראייה לדבר זה דהפי' כאילו מדליק עתה ע"י חציו דאל"כ אמאי חייב על אשו משום חציו הרי אונס גמור הוא ומיד שירה החץ אי אפשר להחזירו. אלא ודאי חייב על תחלת יריית החץ וכל היזק שגרם החץ נחשב שנעשה הכל ברגע שירה החץ ע"ש ולכאורה דבריו תמוהים כאן מאדם מדבר ואדם מועד לעולם בין אונס בין רצון ונהי דאי אפשר להחזיר החץ מ"מ היה לו לאסוקי על דעתו שהחץ יזיק בסופו ואולם כשנעניין בזה נראה דדבריו נמוגים דהרי מסיק הש"ס דמ"ד דס"ל אשו משום חציו ס"ל ג"כ משום ממונו ונ"מ לחייבו בארבעה דברים והנה אף על גב דאדם חייב באונס היינו דוקא בעיקר הנזק אבל בארבעה דברים פטור באונס כמו דאמרינן לקמן כו ע"ב וא"כ מקשה שפיר דהרי אחר יריית החץ מחשיב אונס שאין בידו להחזיר ולמה יתחייב שוב בד' דברים הרי בזה אונס פטור:

2. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף כב עמוד א

י' איתמר ר' יוחנן אמר אשו משום חציו - א. הנ"י מקשה היאך רשאי אדם להדליק נירות בערב שבת כדי שימשיכו לדלוק בשבת, הרי לפי' ר' יוחנן כיון שאשו משום חציו זה נחשב כאילו עשה זאת בעצמו בשבת. ויתריץ שאין דנים האדם כאילו מדליק כל רגע ורגע, אלא בשעת ההדלקה חייב על כל התוצאות של הדליקה. ולפ"ז אדם שהדליק אש ומת, חייב על גדיש שנשרף אחר מותו, דנחשב כאילו נשרף בחייו. ואדם המדליק בערב שבת נחשב כאילו גמר כל המלאכה בערב שבת.

הנ"י מוכיח שחייב זורק חץ הוא על שעת הזריקה, משום שא"א לחייבו על המעשה אח"כ כיון שאז הוא אונס. הקה"י [סימן כא - ב] דוחה ראית הנ"י ע"פ הרמב"ן בתשובה שכתב, שמי שמכניס עצמו לאונס אין זה נחשב לאונס אלא לרצון. ולכאורה מוכח מהנ"י שחולק על הרמב"ן.

המהרצ"ח מקשה מה טענת הנ"י שיהיה פטור משום אונס, הרי אדם מועד לעולם וחייב בין באונס בין ברצון. ומתרץ שאדם באונס חייב רק בנזק ופטור מד' דברים, ולענין אשו משום חציו מבואר בגמ' [כג א] שחייב ד' דברים.

האחרונים מקשים למה מקשה הנ"י רק לפי ר' יוחנן, הרי הדלקת נר הוי כמו הנחת גחלת או מצית בגופו של עבד שגם לפי ר"ל הוי בכלל מעשה האדם.

המנחת שלמה [ח"ב סימן כו - ז, וכן בספר מאורי אש עמ' סו ד"ה ואין] כתב דלרווחא דמילתא נקט הכי [לפי ר"י] אבל אה"נ דקשה גם לפי ר"ל.

עוד י"ל שלפי ר"ל היה פשוט לנ"י שרק בזמן ההדלקה נחשב למעשה של המדליק, ורק לפי ר' יוחנן שהוי חציו דמדליק, ס"ד שיש איסור במה שממשיך לדלוק לתוך השבת...

ג. בגמ' [כתו' לא א] אמר רבי אבין הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא. התרומת הכרי [סימן שצב] מקשה מהגמ' הזאת על הנ"י שכתב שלמ"ד אשו משום חציו הוי כזורק חץ שבשעה שיוצא החץ מידו נעשה כל מה שיקרה אח"כ, א"כ למה הוצרך ר' אבין לומר הטעם משום עקירה צורך הנחה, תיפוק ליה שבשעת זריקת החץ נעשה הכל והתחייב מיתה וממון.

האחיעזר [ח"א סימן יט - ו] מתרץ דהנ"י דיבר רק לענין עשית המלאכה ולא לענין חלות החיוב בפועל, דחיוב מיתה וחיוב ממון חלים בפועל אח"כ. וכע"ז כתב בשי' ר' דוד [אות פא].

ד. ... הפנ"י מקשה למה הוי איסור אמירה לגוי בשבת איסור שבות מדרבנן, הרי אם נאמר שיש שליחות לגוי לחומרא מדאורייתא א"כ ליהוי איסור דאורייתא. [ולא שייך כאן לומר אין שליח לדבר עבירה כיון שהגוי אינו בר חיובא. ועוד דלא שייך אצל הגוי דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין].

הרבה אחרונים [בית מאיר [שם], תשובת חת"ס [שם] ישועות יעקב [סימן רסג - ו], שואל ומשיב [ח"ב סימן סט] ודבר"י [שם] כתבו שלענין מלאכת שבת לא שייך כלל שליחות, כיון שציווי התורה הוי שגופו ינוח בשבת, ולא על המלאכה שלא תיעשה, ולכן אף אם עשה מלאכה ע"י שליח, ואף אם המעשה מתיחס למשלח מ"מ ליכא איסור מלאכה בשבת כיון שגופו נח.

הקה"י [סימן כא - א] והברכ"ש [סימן יז - א] כתבו שלפי היסוד של האחרונים מתורץ קושית הנ"י דליכא למימר שהמשלח יהיה חייב משום חילול שבת כיון שגופו נח. ומהנ"י שלא תירץ כן מבואר ששייך עשית מלאכה אף על פי שגופו נח.